

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesneša

Jāņa Neimaņa

ATSEVIŠKĀS DOMAS

Rīgā 2024. gada 13. jūlijā

lietā Nr. 2022-44-01

„Par Elektronisko sakaru likuma 48. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. pantam”.

Nevaru pievienoties Satversmes tiesas vairākuma viedoklim par Elektronisko sakaru likuma 48. panta septītās daļas (turpmāk – apstrīdētā norma) neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam.

Atsevišķajās domās izmantošu spriedumā lietotos saīsinājumus.

I

Pirmkārt, nepiekrītu Satversmes tiesas secinājumam, ka apstrīdētā norma radīja Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 105. pantā noteikto tiesību uz īpašumu aizskārumu.

Radiofrekvenču spektrs ir publisks labums (franču v. - *ressource publique*, vācu v. - *öffentliche Ressource*), kas administratīvajās tiesībās apzīmēts arī ar jēdzienu “publiska lieta”.

Publisku labumu parasti var izmantot plašs, konkrēti neierobežots lietotāju skaits, kuri, ja tie rīkojas atbilstoši lietas vispārīgajiem lietošanas nosacījumiem, kas citstarp aptver ētisku un relatīvi vienlīdzīgu lietas lietojumu, neietekmē tās lietošanas kvalitāti vai kvantitāti. Piemēram, tā var būt kāda publiska iela pilsētā, gaiss, Rīgas jūras līcis utt. Ieguvums, ko no publiska labuma lietošanas gūst viens cilvēks, ja viņš šai lietai nerada kaitējumu, bet tikai īsteno tās patēriņu, būtiski nesamazina labumu, ko no tā gūst cits.

Atsevišķu publisko labumu apjoms/tā izmantošanas spējas pat ētiskas lietošanas gadījumos ir ierobežotas. Tas nozīmē, ka tos vienlaikus var izmantot patiesi ierobežots lietotāju skaits. Tādēļ tos varētu dēvēt par ierobežotiem/limitētiem publiskiem labumiem. Turklāt atšķirībā no, piemēram, tilta, uz kura ir noteikts cilvēku skaita ierobežojums tilta nestspējas dēļ, bet kas tomēr nav atzīstams par ierobežotu publisko labumu, šādu labumu gadījumā runa ir par ilgāka termiņa lietojumu, kura laikā šī resursa lietošana var būt pieejama tikai konkrētai cilvēku grupai. Proti, šie labumi šķietami ir izslēgti no patiesa publiska lietojuma.

Radiofrekvenču spektrs ir ierobežots publisks labums (franču v. – *une ressource publique limitée*, vācu v. – *knappe öffentliche Ressource*), jo to lietot atbilstoši mērķim – vienā frekvencē telekomunikāciju pakalpojumus vienlaikus var sniegt ierobežots tās lietotāju skaits. Tā kā frekvences vienlaicīgas izmantošanas iespējas faktiski ir ierobežotas, valsts aktīvi pārvalda šo publisko labumu sabiedrības interesēs. Pārvaldes ietvaros valsts noregulē frekvenču lietošanas tiesību piešķiršanu un izmantošanu. Valsts pārvalda lietotāju skaitu, regulējot lietošanas tiesību iegūšanu, izmantošanu un izmantošanas izbeigšanu ar valsts izsniegtu licenci.

Licence ir klasisks atsevišķu tautsaimniecības nozaru regulēšanas veids. Tās ir, vai nu sociāli jutīgas nozares (piemēram, azartspēles, alkohola tirdzniecība, plašsaziņas līdzekļi), vai arī nozares, kurās nepieciešama augstāka līmeņa tehniskā koordinācija. Bieži vien licences tiek izsniegtas abu iemeslu kombinācijas dēļ, jo ar tehniskās koordinācijas iemesliem valsts izmanto arī iespēju kontrolēt kādu tautsaimniecības nozari politiski.

Radiofrekvenču spektra joslas lietošanas tiesības piešķir valsts *ex officio*. Ja radiofrekvenču spektra josla ir pieejama un valsts ir izšķīrusies to piešķirt lietošanā, bet ieinteresēto personu nav daudz, spektra joslas lietošanas tiesības valsts piešķir pēc principa – kurš pirmais nāk, tas saņem. Ja ieinteresēto personu ir daudz jeb pārsniedz

ierobežotā resursa pieejamību, valsts piešķir radiofrekvenču spektra joslas lietošanas tiesības ar izsoli vai rīkojot konkursu. Ja ir interese par attiecīga radiofrekvenču spektra joslas licenču tirdzniecību, pēc ieinteresēto pušu uzklauššanas valsts var tirgot frekvenču diapazonus un noteikt tirdzniecības pamatnosacījumus un procedūru. Šobrīd jau ir secināts, ka radiofrekvenču spektrs ir ierobežots publisks resurss, kam ir ne tikai būtiska sabiedriska, bet arī tirgus vērtība (*Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas (ES) 2018/1972 (2018. gada 11. decembris) par Eiropas Elektronisko sakaru kodeksa izveidi (pārstrādāta redakcija) preambulas 107. punkts*). Spektra joslas lietošanas tiesību piešķiršana par maksu ir būtisks valsts kopējā budžeta līdzekļu avots.

Ierobežotu publisku resursu nekad nedrīkst piešķirt beztermiņa lietošanā. Tas ir pretēji šī publiskā resursa ierobežotajam raksturam. Tādēļ valsts pati regulē radiofrekvenču spektra joslas piešķiršanas regularitāti, lai spektrs faktiski tiktu izmantots, tā izmantošana attīstītos gan tehnoloģiski, gan ekonomiski un neveidotos brīvu konkurenci kropļojoši apstākļi.

Ja vispārpieejamu neierobežotu publisku resursu jeb lietu var brīvi lietot ikviens, pamatojoties uz vispārēju personas brīvību demokrātiskā valstī (piemēram, brīvi pārvietoties pa ielām, peldēties jūrā utt.), tad ierobežota rakstura publisku resursu valsts piešķir, izvirzot noteiktus nosacījumus, bet nevienai personai nav no tiesībām izrietošu subjektīvu prasījuma tiesību, lai šo resursu nodotu tai lietošanā. Valsts pati izvēlas vai un kad un ar kādiem nosacījumiem piešķirt ierobežotu publisku resursu kādam lietošanā.

Izsniedzot licences, valsts parasti prasa ievērot noteiktas licencēšanas prasības, piemēram, tehniskos standartus, noteiktu caurskatāmības līmeni, kvalitatīvu un kvantitatīvu saimnieciskās darbības minimumu vai maksimālo apjomu, arī maksas samaksu par licences izmantošanu. Ja licences īpašnieks neievēros šos nosacījumus, kuru ievērošanu uzrauga valsts iestādes, viņam draud licences atņemšana.

Radiofrekvenču spektra joslas izmantošanas licence dod tiesības lietot ierobežoto radiofrekvenču joslu komersanta saimnieciskajā darbībā, organizējot savu komercdarbību. Šīs tiesības, ko komersants ir saņēmis no valsts, uz tiesību piešķiruma laiku nonāk komersanta īpašumā, ko aizsargā Satversmes 105. pants. Šo tiesību izmantošanu komersanta komercdarbībā garantē arī Satversmes 106. pants.

Tiesību uz īpašumu tvērumā ietilpst personas tiesības veikt uzņēmējdarbību uz licences pamata, bet tiesības uz īpašumu aptver rīcību tikai šīs licences ietvaros, proti, rīcību atbilstoši licencei.

Īpašs lietošanas tiesību elements ir tiesības tās atsavināt. Šeit ievērojams, ka vispārējā situācijā ierobežota publiska resursa tiesību atsavināšana nav atļauta, jo pretējā gadījumā rīcība ar šo publisko resursu izietu ārpus valsts kontroles un būtu pakļauta nevis vairs valsts izvēles kritērijiem, bet jau privātpersonas izvēlei. Liegums nodot ierobežotās radiofrekvenču joslas izmantošanas tiesības citām personām ir loģiska bez maksas iegūtu tiesību sastāvdaļa. Šādām tiesībām ir ne tikai ar licenci salīdzināma daba, bet gan individuālas privilēģijas raksturs. Noteiktu iemeslu, kas reizēm var būt arī tikai veiksmē un izrādīta griba, dēļ personai ir piešķirts kāds labums. Tomēr šie iemesli to nošķir no citām personām, it sevišķi ilgtermiņā. Protams, valsts licencē var noteikt arī tiesību elementu – atsavināšanas tiesības. Kā redzams no tiesiskā regulējuma, tas ticis pieļauts gadījumos, kad komersants tiesības ieguva no valsts par maksu, tātad, valstij neizrādot konkrētu labvēlību kādam komersantam, balstoties uz noteiktiem kritērijiem, kas būtu saistīti ar tā izteikto gribu vai inovāciju spējām, bet gan tikai finansiāliem argumentiem. Abu licenču veidi un attiecīgi konstitucionālo tiesību tvērums ir nošķirami, jo personas tiesības ir tikai tik plašas, cik tās pastāv attiecīgajā jomā.

Šajā lietā Satversmes tiesa secināja, ka Pieteikuma iesniedzējai piešķirtās ierobežota radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības ietvēra tiesības arī tās atsavināt (nodot tālāk). Šāds secinājums neatbilst lietā esošajiem pierādījumiem un konkrēti Pieteikuma iesniedzējai izsniegtajai ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas licencei. Pieteikuma iesniedzējai nekad nebija izsniegta licence ar skaidri izteiktu valsts pieļāvumu ierobežotās radiofrekvenču joslas lietošanas tiesības atsavināt. Tas secināts arī Regulatora 2021.gada 30.marta lēmumā Nr. 19 “Par radiofrekvenču spektra lietošanas tiesību tālāknodošanu”, argumentējot, ka vēsturiski Regulators ir izvēlējis radiofrekvenču spektra piešķiršanu izsoles kārtībā, lai novērstu to, ka konkursa uzvarētājs pats nepilda saistības, bet pārdod (nodot) ierobežoto joslu lietošanas tiesības, tādējādi gūstot peļņu un “iedzīvojoties” no ierobežota valsts resursa lietošanas.

Publiskajās tiesībās tas nozīmē, ka tiesību subjektam ir piešķirtas tikai tās publiskās lietas lietošanas tiesības, kas tam ir noteikti piešķirtas. Tiem, kas to nesaprot pēc jēguma, tas tika tiešā tekstā ierakstīts: Ministru kabineta 1997. gada 7. oktobra noteikumu Nr. 348 “Atsevišķu uzņēmējdarbības veidu licencēšanas noteikumi” 31. punktā, ka

speciālās atļaujas (licences) saņēmējs nav tiesīgs licenci nodot to citām personām, 2001. gada likuma “Par telekomunikācijām” 45. pantā, ka licenci nevar atsavināt citai personai bez valsts piekrišanas, Ministru kabineta 2003. gada 21. janvāra noteikumu Nr. 44 “Radiofrekvenču spektra lietošanas atļauju izsniegšanas kārtība” 26. punktā, ka radiofrekvenču spektra lietošanas atļaujā noteiktās tiesības nav nododamas citai personai, 2007. gada 20. jūnija Regulatora noteikumu par radiofrekvenču spektra lietošanas tiesībām 24. punktā un 2009. gada 1. jūlija noteikumu 21. punktā, ka komersants nevar tālāknodot radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības bez valsts piekrišanas. Tikai ar 2010. gada 24. marta Regulatora noteikumu par radiofrekvenču spektra lietošanas tiesībām 21. punktu tika pieļauts, ka komersants var nodot radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības, bet kas iegūtas izolē un ja izsoles nolikums paredzējis šādu tiesību tālāknodošanas iespēju.

Tāpat 2011. gada 8. jūnijā stājās spēkā grozījumi Elektronisko sakaru likumā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 28. jūlijam, un ar šiem grozījumiem citstarp Elektronisko sakaru likuma 47. pants tika papildināts ar 3.¹ daļu šādā redakcijā: „Radiofrekvenču spektra lietošanas tiesības nevar tālāk nodot elektronisko sakaru komersants, kurš nav samaksājis par šo lietošanas tiesību iegūšanu [..]”. Līdz 2022. gada 28. jūlijam spēkā bijušā Elektronisko sakaru likuma 47. panta 3.¹ daļa un apstrīdētā norma pēc satura ir vienādas tiesību normas.

Tāpat Pieteikuma iesniedzēja ar konstitucionālo sūdzību izvirzīja prasību par jaunu subjektīvo tiesību piešķiršanu, nevis par esošo tiesību ierobežojuma atcelšanu. Man par dziļu nožēlu Satversmes tiesa būtiski kļūdījās šajā jautājumā. Spriedumā minētie argumenti un atsauce uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumiem attiecas uz gadījumu, kurā personai ir piešķirtas tiesības, bet to izmantošana ir tiesiski vai faktiski izslēgta. Tas neattiecas uz izskatāmo situāciju, kuru raksturo tieši publiskas lietas piešķiršana īpašā lietošanā.

Apstrīdētā norma neliedza Pieteikuma iesniedzējai pašai izmantot tai lietošanā nodotās radiofrekvenču spektra joslas atbilstoši to lietošanas mērķim – elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanai. Šajā aspektā Pieteikuma iesniedzēja varēja un var gūt maksimālo saimniecisko labumu. Argumenti par to, ka Pieteikuma iesniedzēja nevar pilnībā vai sekmīgi izmantot sev piešķirtās ierobežotās radiofrekvenču joslas tiesības, jo tā neesot mobilo sakaru operators, nenorāda uz tās aizskārums. No vienas puses, katram komersantam ir nepieciešama spēlmaņa un pareģa dotības, kas izmantojamas,

veicot ieguldījumus savas komercdarbības nodrošināšanai ilgtermiņā. Rūpīga un prasmīga komersanta talantu trūkums nav pielīdzināms valsts radītam pamattiesību aizskārumam. Proti, argumenti par šiem ierobežojumiem izriet tieši un tikai no pašas Pieteikuma iesniedzējas rīcības. Saimnieciskā darbība ir saistīta ar iniciatīvu un drosmi, darbojoties pastāvīga riska un ekonomiskās nenoteiktības apstākļos, proti, ir saistīta ar daudzām grūtībām un neparedzētām situācijām, kuras var rasties gan paša komersanta pieņemto lēmumu rezultātā, gan no komersanta neatkarīgu apstākļu dēļ (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2010-70-01 17.3. punktu*). Satversmes 105. pantā nostiprinātās pamattiesības uz īpašumu negarantē tiesības būt pasargātam no komerciāla riska. No otras puses, tas, ka Pieteikuma iesniedzēja nevar īstenot šādu maksimāli efektīvu komercdarbību, vēl jo vairāk nozīmē, ka tai būtu jāatdod radiofrekvenču joslu izmantošanas tiesības atpakaļ valstij. Visbeidzot, tēze, ka “Pieteikuma iesniedzēja būtu ieinteresēta tai piešķirtās Spektra joslu lietošanas tiesības nodot vai iznomāt kādam no mobilo sakaru operatoriem, lai tādējādi gūtu iespējami lielāko labumu no savām īpašuma tiesībām uz Spektra joslu lietošanas tiesībām, taču apstrīdētā norma to liedzot” atklāj, ka Pieteikuma iesniedzēja nemaz nav ieinteresēta licenču izmantošanā pēc būtības, bet gan tirdzniecībā ar tām, kā īpašuma tiesību subjektu uztverot pašu licenci, nevis tajā ietvertās tiesības.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) iesniegšanas priekšnoteikums ir personas Satversmē minēto pamattiesību aizskārumš. Pamattiesību aizskārumš ir tiesiskas sekas, kas kavē, ierobežo vai pat pilnībā iznīcina pamattiesību normā minēto tiesisko labumu. Tā kā Pieteikuma iesniedzējai nebija tiesību atsavināt ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesības, apstrīdētā norma neierobežoja Pieteikuma iesniedzējas Satversmes 105. pantā minētās tiesības uz īpašumu.

II

Otrkārt, nepiekrītu Satversmes tiesas secinājumiem par pieteikuma iesniegšanas termiņa skaitījumu. Tiesa secināja, ka Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskāruma rašanās brīdis ir 2022. gada 29. jūlijs, kad spēkā stājās apstrīdētā norma, jo, lūk, 5G tīkla un tehnoloģiju attīstības iepriekšējā gaita esot radījusi ietekmi uz Pieteikuma iesniedzējas pamattiesībām.

Šāds tiesas secinājums ir vismaz savstarpēji pretrunīgs, jo nevar vienlaikus pastāvēt tāda situācija, ka Pieteikuma iesniedzēja aizskārumu “izjuta” vēl pirms apstrīdētās normas pieņemšanas, bet tomēr līdz ar apstrīdētās normas spēkā stāšanos.

Tāpat es nespēju pieņemt nekritiski pastāstu par to, ka radiofrekvenču spektra atsavināšana kļuvusi aktuāla Pieteikuma iesniedzējai – kāda sakritība! – tieši pēdējo sešu mēnešu laikā no pieteikuma iesniegšanas brīža.

Pirmkārt, jau tādēļ, ka procesuālā termiņa skaitījumu noteic nevis komerciālā izdevīguma sajūta, bet gan konkrēts, Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteikts priekšnoteikums – pamattiesību aizskārumš. Pamattiesību aizskārumš nav emocionāla sajūta, bet gan konkrētas tiesiskās sekas, kas ietiecas personas pamattiesībās, ierobežojot, kavējot, iznīcinot pamattiesības izmantošanu. Tiesisko seku iedarbībai ir konkrēts brīdis laika nogrieznī. Ja pamattiesību aizskārumu rada tieši tiesību norma, tad tas ir šīs normas spēkā esības sākuma brīdis, vai, ja persona nonāk vēlāk tiesību normas iedarbībā, tad no pirmā brīža, kad uz viņu šī tiesību norma iedarbojas (rada tiesiskās sekas). Ēteriskums procesuālo termiņu skaitījuma noteikšanā nav pieļaujams. Tas rada arī nevienlīdzību un patvaļas risku.

Otrkārt, lai arī tam, manuprāt, pat nav juridiskas nozīmes, publiski pieejamos avotos norādītā informācija liecina, ka 5G vide un operatoru interese par to radās krietni agrāk, 2021. gadā. Visbeidzot, paši īstie komerciāli ieinteresētie šīs lietas iznākumā – SIA “Bite Latvija” – jau 2017. gada 20. aprīlī publicētajā preses relīzē norāda, ka līdz ar Pieteikuma iesniedzējas iegādi tā ieguvusi piekļuvi 5G frekvencei un iespējai attīstīt jaunus, inovatīvus produktus un pakalpojumus (*Bite iegādājas “Unistars” un iegūst piekļuvi 5G frekvencei - Tirgus vēstis - Latvijas reitingi, 20.04.2017., pieejams: <https://www.reitingi.lv/lv/news/komerczinas/114231-bite-iegadajas-unistars-un-iegust-piekluvi-5g-frekvencei.html>*). Šī ziņa arī apgāž spriedumā ietvertu tēzi, ka “tomēr 5G tīkla un tehnoloģiju attīstības gaitā [proti, pēdējo sešu mēnešu pirms pieteikuma iesniegšanas laikā] tika secināts, ka tieši Pieteikuma iesniedzējai piešķirtās spektra joslas ir vislabāk piemērotas 5G tehnoloģiju pakalpojumu sniegšanai”.

Visbeidzot, Satversmes tiesas vairākums pilnībā atstāja bez ievēribas vēl 2022. gada oktobrī pašas tiesas izteikto tēzi, ka “tas vien, ka tiesiskais regulējums, kas pēc būtības jau bijis ietverts Ministru kabineta noteikumos, pirmoreiz tiek ietverts likumā, nenožīmē, ka tieši likuma prasības būtu jāievēro kādā atšķirīgā veidā. [...] Līdz ar to

termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai attiecībā uz likumā ietverto prasību izmantot siltumenerģiju lietderīgi ir skaitāms no [brīža], kad šī prasība uz pieteikuma iesniedzējām tika attiecināta pirmo reizi (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2021-31-0103 22. punktu*). Kā jau norādīju iepriekš, izskatāmās lietas tiesiskajos apstākļos tiesību normas, kas ietvēra apstrīdētajā normā noteikto, bija spēkā ilgstoši un laikā, kad Pieteikuma iesniedzējai bija radiofrekvenču spektra lietošanas licence vai tā tika pagarināta. Tādēļ Satversmes tiesai nebija tiesiska pamata noteikt Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārumu no apstrīdētās normas spēkā stāšanās brīža.

III

Tā kā Satversmes tiesas vairākums izteicies arī par apstrīdētās normas satversmību pēc būtības, norādīšu arī savu viedokli par šo. Nepiekrītu Satversmes tiesas vairākuma secinājumam, ka apstrīdētā norma ir pretrunā ar Satversmes 105. pantu. Apstrīdētā norma bija piemērota, nepieciešama un pareizi nolīdzsvarota (samērīga), kā arī ievēroja tiesiskās vienlīdzības prasības.

No šobrīd spēkā esošā Elektronisko sakaru likuma 46. panta izriet, ka valsts var piešķirt ierobežota radiofrekvenču joslas lietošanas tiesības konkursa vai izsoles ceļā. Agrāk šādas tiesības tika piešķirtas arī pēc principa, kurš pirmais pieteicies.

Apstrīdētā norma noteic, ka komersanti, kuri saņem šādas tiesības bez maksas, nevar iegūtās tiesības nodot tālāk. Šāds ierobežojums ir vērsts uz brīvas un efektīvas konkurences nodrošināšanu, tās kropļošanas novēršanu, jo šādu tiesību tālāka nodošanas iespēja nostādītu šo tiesību ieguvēju, kurš tiesības ir saņēmis noteiktu, ar ekonomiskiem iemesliem nesaistītu apsvērumu dēļ bez maksas, konkurences ziņā labākā situācijā nekā to komersantu, kurš atradies komerciālās nenoteiktības apstākļos un nosolījis augstāko cenu. Šāda norma aizsargā sabiedrības labklājību, jo, pirmkārt, brīva konkurence ir visas sabiedrības publiskajās interesēs, un, otrkārt, ierobežota piešķirta publiskā labuma tālāka atsavināšana ir pretēja šā publiskā labuma piešķiruma būtībai, t.i., ka tas tiek primāri izmantots sabiedrības interesēs, nevis komersanta individuāli komerciālajās interesēs. Tātad apstrīdētā norma kalpoja sabiedrības labklājības nodrošināšanai.

Apstrīdētā norma arī šim mērķim bija piemērota, liedzot ierobežota rakstura publisku lietu, kas iegūta bez maksas, nodot komerciālā aprītē.

Satversmes tiesas vairākums atzina, ka šāds ierobežojums nebija nepieciešams, jo pastāv alternatīva, ka valsts iestāde – Regulators – varētu veikt individuālu apstākļu novērtējumu katrā individuālā gadījumā un, iespējams, atļaut ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesību, kas iegūtas bez maksas, nodošanu. Tomēr iespēja atļaut ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesību, kas iegūtas bez maksas, nodošanu pat ar Regulatora lēmumu būtu pretēja ierobežota publiskā labuma lietošanas tiesību nodošanas būtībai un apstrīdētās normas mērķim. Šeit jāievēro, ka pat Eiropas Savienības tiesību akti pieļāva dalībvalstīm saglabāt sen iepriekš noteikto ierobežojumu bez maksas iegūto lietošanas tiesību atsavināšanai un tieši tādēļ, lai nenostādītu nelabvēlīgākā tiesiskā situācijā tos komersantus, kas šādas tiesības nu jau ir ieguvuši par maksu, maksājot tobrīd tirgū augstāko cenu par šo tiesību iegūšanu. Novērtējuma brīvības piešķiršana valsts pārvaldes iestādei, un tārad atsevišķos gadījumos šķiet pieļaujot bez maksas iegūto ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesību atsavināšanu tālāk, netiek sasniegts leģitīmais mērķis tādā pat kvalitātē.

Pat palūkojoties uz izskatāmās lietas faktiskajiem apstākļiem redzams, ka ar Satversmes tiesas spriedumu tiek leģitimēta situācija, kurā personai, kas ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesības ieguvusi bez maksas konkursa ceļā vai citos vēsturiskos veidos, rodas tiesības šīs bez maksas iegūtās privilēģijas nodot tālāk, pašai gūstot būtisku finansiālu labumu, kas citos gadījumos nonāktu Valsts kasē. Kontekstam: pēdējo desmit gadu laikā Latvijā ir notikušas astoņas izsoles, kurās izsoles uzvarētāji par ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesību iegūšanu ir samaksājuši valsts budžetā desmitiem miljonu eiro. Tāpat ar Satversmes tiesas spriedumu tiek sniegta iespēja apiet valsts izvēli par to, kuram komersantam tiesības būtu piešķiramas. Protams, tiesas norādītā alternatīva joprojām ļautu saglabāt zināmu Regulatora kontroli, tomēr no tās izriet arī papildu administratīvs slogs. Manuprāt, taisnīgu konkurenci nodrošina jau iepriekš pastāvošais mehānisms komersantam atteikties no vēsturiski iegūtajām ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesībām, ja reiz tas nespēj vai nevēlas šīs tiesības faktiski izmantot, un ļaut par to lietošanu organizēt izsoli, valstij iegūstot finansiālus līdzekļus.

Pieteikuma iesniedzējas veiktās investīcijas tīklā pašas par sevi nepamato Pieteikuma iesniedzējas tiesības uz ierobežotās radiofrekvenču joslas lietošanas tiesību tālāknodošanu. Iepriekšējais regulējums neapdraudēja Pieteikuma iesniedzējas veiktās investīcijas, jo neliedza turpināt savu pakalpojumu sniegšanu saviem klientiem savā tīklā. Turklāt Regulators vairākkārt iepriekš konstatēja, ka Pieteikuma iesniedzējai piešķirtais 3.5 GHz spektrs “ tiek lietots neefektīvi un neracionāli” (*sk., piemēram, Regulatora 2015.gada 24.septembra konsultāciju dokumentu par radiofrekvenču spektra joslas 3410MHz – 3800MHz lietošanas tiesībām*).

Pieteikuma iesniedzējas neprasmīga komercdarbība, tai iepriekšējo divu dekāžu laikā nekļūstot par mobilo sakaru operatoru, nav valsts kļūda, kuras dēļ tai būtu jāzaudē no frekvences joslu lietošanas tiesību izsoles iegūstamie līdzekļi.

Turklāt jau iepriekš faktiski pastāvošā alternatīva, manuprāt, mazināja “Pieteikuma iesniedzējas aizskārumu”. Pieteikuma iesniedzējai jau iepriekš bija atļauts izmantot tai piešķirtās spektra joslas kopīgi ar citiem komersantiem. Lai gan Pieteikuma iesniedzēja ir norādījusi uz dažādiem apstākļiem, kas tai neļaujot gūt maksimālo labumu no spektra joslu lietošanas, šie argumenti nav ņemami vērā. Pirmkārt, tie ir balstīti izpratnē, ka spektra joslu izmantošanas galvenais mērķis ir komersantu peļņa, kamēr patiesībā tām ir jānodrošina valsts un sabiedrības intereses. Otrkārt, šādi argumenti pēc būtības pieprasa, lai valsts pilnībā atvieglo komercdarbību, novēršot Pieteikuma iesniedzējas nepieciešamību ieguldīt savā izaugsmē papildu finanšu līdzekļus. Šāda prasība ir pretēja komercdarbības būtībai. Galu galā arī pati Satversmes tiesa ir atzinusi, ka komersanti nevar savu komercdarbību balstīt vienīgi uz valsts atbalstu, jo komercdarbība ir atklāta saimnieciskā darbība, kuru savā vārdā peļņas gūšanas nolūkā veic komersants, savukārt „peļņa” ir atlīdzība uzņēmējam par iniciatīvu un drosmi, darbojoties pastāvīga riska un ekonomiskās nenoteiktības apstākļos (*sal. sk. Satversmes tiesas 2010. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-12-03 18.3. punktu*).

IV

Satversmes tiesas sprieduma tiesiskajām sekām jābūt skaidrām un noteiktām. Satversmes tiesas spriedums šajā daļā ir pretrunīgs. No vienas puses, Satversmes tiesas vairākums atzina, ka Regulatora veikta individuāla katra gadījuma izskatīšana ļautu pamatoti, proporcionāli, pēc rūpīgas tirgus un konkurences apstākļu izvērtēšanas panākt gan sabiedrības, gan konkrētā komersanta un arī citu elektronisko sakaru komersantu

interesešu līdzsvaru, no otras puses, sprieduma tiesisko seku daļā vairākums secina, ka Satversmes tiesa nevar aizstāt tiesību normu izdevēja rīcības brīvību ar savu viedokli par racionālāko risinājumu un ka vēl esot nepieciešama konceptuāla diskusija, tādēļ apstrīdētā norma paliek spēkā līdz šā gada beigām.

Tā kā spriedumā atzīts, ka Pieteikuma iesniedzējas lietošanas tiesību tālākas nodošanas tiesības ir tās īpašuma tiesību saturā, jaunas normas par šo tiesību nodošanas kārtību, maksu utt. būs jauns Pieteikuma iesniedzējas īpašuma tiesību ierobežojums.

Visbeidzot, spriedumā nav minēts, kā likumdevējs varētu panākt interesešu līdzsvaru starp divām atšķirīgos apstākļos esošu komersantu grupām un kādēļ būtu šāds līdzsvars jāpanāk pretēji tiesiskās vienlīdzības principam. Domājot jau par tiesas sprieduma izpildi, manuprāt, ja valsts ir piešķirusi ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesības konkrētam komersantam bez maksas un ir komersanti, kuri šīs tiesības ir iegādājušies, viņi visi atrodas vienā tirgū un konkurē savā starpā. Dodot iespēju nodot bez atlīdzības iegūtās tiesības tālāk, ieguvējs nonāk konkurences ziņā labākā stāvoklī. Ja šāda nodošana notiek bez lietošanas maksas samaksas valstij, valsts neiegūst līdzekļus par šā publiskā labuma lietošanas tiesībām, kurus tā vispārējā gadījumā būtu ieguvusi, pārdodot neizlietotās tiesības brīvā tirgū par tirgus noteikto cenu. Savukārt Regulatoram, administratīvi noteicot maksu, nav skaidrs, pēc kādiem principiem tā tiktu noteikta, kas to maksātu un kam, ja, piemēram, izskatāmajā gadījumā lietošanas tiesības “pieder” Pieteikuma iesniedzējai, bet Pieteikuma iesniedzējas visas daļas pieder SIA “Bite Latvija”.

Nobeigumā es uzskatu, ka šis Satversmes tiesas spriedums ir ne tikai kļūdainis, bet arī ārkārtīgi netaisnīgs gan pret pārējiem ierobežotas radiofrekvenču joslas lietošanas tiesību ieguvējiem, kuri tās ieguvuši par maksu, gan arī pret sabiedrības kopējām interesēm iegūt maksimālu finansiālu un ekonomisku labumu tautsaimniecībā.

Tiesnesis*

J. Neimanis

** Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.*